

Zkouška náležitě kouzelnické úrovně Psychologie

Student: Saiph Lacaille

Profesor: Anseiola Jasmis Rawenclav

Školní rok: Léto 2022

Zadání: **Psychické nemoci a Hog**

Zkuste si představit, že by se na Hog přihlásil někdo s a) hraniční poruchou osobnosti a b) bipolární poruchou. A Vy máte za úkol se zamyslet nad tím, jaká by asi byla jejich cesta Hogem. Byli by nenápadní? Či by šli po funkcích? Nebo dělali problémy? Co by je bavilo? Jak by zapadli do kolektivu? Zkrátka otázek je mnoho a odpovědi nebudou jednoduché. Kdybyste si chtěla vybrat jen jednu ze zmíněných poruch, buďtež.

Vypracování:

Hraniční porucha osobnosti

Pro účely této zkoušky jsem se rozhodla pracovat s hraniční poruchou osobnosti. Abych mohla mluvit o tom, jak se konkrétně může projevovat v rámci prostoru na Hogwarts.cz, je nejprve potřeba si ji definovat a popsat v obecnosti.

Co je hraniční porucha osobnosti? Jde o poruchu osobnosti (označení F6 v mezinárodní klasifikaci nemocí – ta je používána v současnosti s číslem 10 v ČR), správně nazvanou emočně nestabilní porucha osobnosti, která se dále dělí na dva typy – impulzivní a hraniční.

Tato porucha je preoidipální (tedy vzniká v prvních letech života dítěte), při jejím vzniku je zásadní vztah s matkou (či jinou pečující osobou), přímo biopsychosociální teorie ji definuje jako poruchu, která „vzniká interakcí mezi vrozenou citovou zranitelností a špatným prostředím v dětství“. Projevuje se v mnoha oblastech života (včetně tedy působení a chování, které se promítá i do her, konkrétně budu v rámci této práce uvažovat Hogwarts.cz [Hogu]), tito lidé se učí potlačovat vlastní emoce pro přežití a

neumí s nimi pracovat. Zajímavé je, že jsou jí častěji postiženy ženy (v poměru zhruba 2 ku 1).

Projevuje se primárně neschopností navazovat a udržovat zdravé vztahy – bývají chaotické, neharmonické, často závislostní – hraničáři se projektují skrze druhou osobu, hledají vlastní hodnotu a štěstí skrze ni, žijí skrze ni; též mají problém si udržet zaměstnání a vydržet u jedné práce či činnosti; mají problém s řádem, sebeorganizací a termíny; nezvládají své emoce; prožívají těžké emocionální krize. Jejich výhodou ovšem je (na rozdíl třeba od schizofreniků), že zvládají odlišovat vlastní fantazii od reality vnějšího světa. Též mohou prožít naprosto plnohodnotný život, byť mnoho pacientů s HPO (diagnostikovaných; těžko říct, kolik takových lidí žije bez diagnózy běžný život – uvádí se cca 1,5 až 3 %) se pokusí o sebevraždu, zhruba jedna desetina ji pak úspěšně vykoná.

Příznaky s příklady v prostředí Hogwarts.cz

Aby měla tato práce přesah právě do herního prostředí, budu o příznacích hraniční poruchy osobnosti mluvit v kontextu Hogu.

Hraničáři mají často nejasnou představu o sobě samém a nejsou schopni pocítit vlastní individuální identitu – to se může projevovat například při rozhovoru s Moudrým kloboukem při zařazování takové osoby do koleje. Má problém uvést, jaké jsou její charakterové vlastnosti, pravděpodobně se nakonec přikloní k přání té koleje, odkud poznala zajímavé lidi, v nichž se může zhlédnout, k nimž se může přidat v různých aktivitách a stát se součástí kolektivu, v němž se cítí dobře.

Tito lidé mají tendence pohybovat se v extrémech. Dokáží se pro něco absolutně nadchnout, aby druhý den naprosto ztratili o danou činnost zájem. Dovedu si představit hraničáře, co si jeden den přihlásí 30 předmětů, protože má zajímavou a podnětnou konverzaci s někým, koho považuje za vzor, a ten ho motivuje k tomu to zkusit, aby jim při první termínovce došlo, že je to pro ně zátěž a ne radost a aby všechno nakonec omluvili, po vyčerpání omluv odhlásili.

Hraničáři se často litují, staví se do role oběti vůči společnosti a mají pocit, že je jejich okolí neakceptuje. V kolejích jsou to často samozvané „černé ovce“, které úplně nezapadají, připadají si nepochopené, vyloučené, jako někdo, kdo měl tu smůlu, že skončil s lidmi, kteří nevidí jeho potenciál a dobré stránky (a zaměřují se naopak třeba na ty špatné). Chtějí, aby je koleje vnímala jako ty dobré hráče a dobré přátele, ale už vytěsnili z hlavy to, kolikrát nedodrželi sliby o tom, že se do něčeho zapojí, aniž by k tomu nakonec opravdu došlo.

Hraničáři v souvislosti s tím mají často strach z opuštění, samoty, prožívají pocity „šírající prázdnoty“ – mají ve zvyku se upnout na jednu osobu, která je ochotná s

nimi mluvit, trávit čas, a realizovat se právě skrze ni, hledat skrze ni svou vlastní hodnotu. Je pro ně složité, když je tato osoba kritická (pak se od ní naopak rychle odvrací, protože jsou na kritiku velmi citliví), když klade nároky, když po hraničáři chce vlastní rozhodnutí. Tuto roli zde na Hogu můžou často hrát kolejni ředitelé, kteří mají ke studentům blízko a je v jejich zájmu, aby se v koleji každý cítil dobře (a necítil se právě vyčleněn), chválí, málokdy kritizují. Pro hraničáře může být pak velmi snadné se na tyto osoby navázat. (Kromě kolejních ředitelů to však mohou být také patroni, kteří mají „v popisu práce“ si s prvákem vytvořit vztah.)

Hraničáři vůči sobě samým mohou cítit sebenenávist, pocity, že nemají hodnotu, která může ústít v poruchy příjmu potravy, sexuální aféry, neuvážené utrácení, sebepoškozování, užívání návykových látek a tak dále. Konkrétně v prostředí Hogu jsou ale tyto projevy potlačeny, protože s ním nesouvisí a nejdou zde vykonávat – dovedu si představit maximálně neuvážené utrácení na Příčné ulici, na druhou stranu tomu tady propadá každý druhý bez ohledu na jakékoliv poruchy osobnosti, protože utrácet fiktivní peníze opravdu není problém, který může vyústit v ten existenciální (obzvlášť právě na Hogu, kde se za zisk fiktivní měny neplatí žádné reálné peníze).

Hraničáři mají ještě jednu výraznou vlastnost, která může být vnímána velmi pozitivně – mají tendence raději dělat radost ostatním, místo aby se soustředili na sebe. Do určité míry je to v pořádku (má to tak opravdu velká spousta lidí), pokud ji to ovšem nepřesáhne. Pokud je na Hogu někdo, kdo neustále rozdává svůj majetek, posílá ostatním květiny, i když na ně nemá peníze, dělá to nezištně a třeba do určité míry i anonymně (a především tedy pravidelně), měli by lidé kolem něj zbystrit a zjistit, v jakém stavu se ve skutečnosti nachází.

Léčba hraničářů

Jen velice stručně: léčba je dlouhodobá, náročná, velmi individuální. Lze při ní však docílit dobrých výsledků, jen je nutné se zaměřovat na konkrétního jedince. Terapeut je postaven před nelehký úkol, kdy za každou cenu musí mít pevně stanovené hranice s klientem, protože hraničáři je udržovat ve vztazích (všeho druhu) neumí.

V rámci léčby se pracuje na zvládnání nutkavých impulzů, zamezení sebedestrukčního chování, postupně se osvojuje řešení problémů v běžném životě. Důležitou součástí je práce na poznávání a zvládnání emocí, redukci stresujících situací, které si hraničáři mají sklony vytvářet sami, práce na zdravém přijetí sebe sama. Velký důraz se dává též na vytváření zdravých vztahů (obzvlášť u těch osob, které mají tendence se stávat obětí trestné činnosti a u jejichž chování by šlo mluvit o viktimnosti).

V tomto smyslu je farmakoterapie pouze podpůrnou terapeutickou metodou, neb k dosažení trvalé kompenzace poruchy sama o sobě obvykle vážně nestačí.

Diagnostická kritéria a legislativa

Mudlové mají velmi propracovaná kritéria dle MKN (již zmíněné výše) s číslem 10 (byť už je 11, která se ale stále překládá do českého jazyka). Mezinárodní klasifikace nemocí definuje jak poruchu osobnosti, tak mluví o odchylkách chování, které musí splňovat osobnost, aby byla diagnostikována s emočně nestabilní poruchou osobnosti. Asi netřeba je sem kopírovat, k dohledání je to na internetu bez problému, navíc je to dlouhé (a nepříliš podstatné pro účel práce).

Současný trestní zákoník (40/2009 Sb.) pak sám definuje duševní poruchu (§ 123) primárně se zaměřením na složky nepřičetnosti (§ 26 + § 27 zaměřující se na zmenšenou přičetnost). Tyto složky jsou biologická a psychologická – a zaměřuje se na ně proto, aby bylo možné posoudit rozpoznávací a ovládací schopnost pachatele v případě spáchání trestného činu (více viz §§ 116 až 118 v trestním řádu – 141/1961 Sb.). Celá problematika trestněprávní roviny v souvislosti s již částečně zmíněnou viktimologií je zajímavá, ale pro tuto práci (bohužel) též nepodstatná.

*

Příklady možných hraničářů na Hogu

Rozhodla jsem se popsat tři typy osob a jejich cestu Hogem, které by s velkou pravděpodobností mohly odpovídat diagnóze hraniční poruchy osobnosti. Každá je trochu jiná a kladu v nich důraz na jiné projevy a příznaky hraniční poruchy osobnosti. Pracovně jsem je pojmenovala *Nejsem tady sama*, *Ze sta na nulu* a *Žiju pro kolej*. Pokud v těchto typech poznáte někoho konkrétního, koho potkáváme na chodbách hradu... nemůžu za to. Nejmenuju a netroufám si o nikom tvrdit, že jakoukoliv poruchou trpí. Nejsem psycholog.

Hraniční osobnost typu *Nejsem tady sama*

Tato osoba na Hog přijde nadšeně a ráda tráví nováčkovské dny ve Velké síni povídáním. Přesto není příliš viditelná – dělá od všeho trochu, ale nikdy ne ve velké míře. Lidé si ji pamatují spíše pro její velkou otevřenost v konverzacích, a to především co se týče nepříjemných témat, které zčásti vyvolávají lítost a zčásti nepochopení. Občas navíc do Velké síně píše, když je pod vlivem máslového ležáku, případně když má existenciální krizi.

Tato osoba je však ve své koleji poměrně spokojená, dokud ji v ní tolerují. Navíc se jí podaří si během studia (ve kterém postupuje, i když rozhodně neplní všechny úkoly a občas dostane trolly) najít si partnera. Poznají se skrze Hogwarts, sejdou se na nějakém sraze, následně se dají v realitě dohromady. To je pro tohoto hraničáře naprosto zlomový moment – od této chvíle je v životě naprosto šťastný a našel jeho smysl. Skrze tento vztah se definuje, z „já“ se stává „my“.

O reálné rovině tohoto vztahu osoba ráda mluví na všech možných místech hradu, plánuje s partnerem aktivity tak, aby byli buďto spolu v realitě, nebo spolu na Hogu. Částečně to je kvůli potřebě s druhým sdílet opravdu všechno, částečně i proto, aby si pohlídala, že jí neodejde za jinou nebo jiným – je totiž trochu žárlivá a emoce, které prožívá, když v ní někdo žárlivost vyvolá, naprosto nezvládá.

Na Hogu se tato osoba nakonec věnuje všemu, co dělá i její partner, stane se de facto jeho stínem. O funkce má zájem jen v případě, že je bude dělat se svým partnerem (pro což je ideální například famfrpál, který vede dvojice, kapitán a zástupce). Pokud spolu nejsou v jedné koleji, osoba se smaže a založí si novou identitu, aby sdíleli i tento aspekt svého hogovského života.

Skončí tak, že zde zůstane viset „navěky“ v tom stejném stavu bez progresu, motá se v bludném kruhu a vztah je jediné místo v jejím životě, kde se něco děje, o čem se dá mluvit. Všechno bude mít potenciál se změnit jediné v případě, že si to hraničář uvědomí (nepravděpodobné), nebo v případě, kdy dojde k rozchodu (zpravidla z druhé strany; pokud by došlo k rozchodu ze strany hraničáře [třeba z důvodu kritiky partnera], vrátí se do stejného modelu, jen s někým jiným).

Hraniční osobnost typu **Ze sta na nulu**

Tato osoba na Hog přijde a všichni si jí okamžitě všimnou. Aktivní je už jako nováček, zapojuje se do všech aktivit. Možnosti, které jí hrad nabízí, jsou nové, tudíž je plní všechny, nýbrž ne pečlivě – záleží jí spíš na kvantitě a na tom, aby si vyzkoušela všechno.

Jakmile se dostane do koleje, nabere si hned hromadu povinností a ve výuce spoustu předmětů. Má zájem i o funkce, jakmile jsou jí nabídnuty, hned po nich skáče, ať už jde o zasedačku nebo cokoliv jiného, nijak nad tím nepřemýšlí. Pokud dostane nějaký nápad, založí si též hradní spolek, nevyhýbá se seminářům, soutěžím, o všem mluví velmi velkolepě, klidně uspořádá i nějakou celohradní akci...

Jakmile ale dojde na deadlines a provedení všech věcí, které si na sebe tato osoba nabrala, začne to skřípat. Nejdříve se snaží opravdu plnit, co slíbila, ovšem nijak kvalitně. Jakmile si někdo dovolí ji zkritizovat, je naprosto zle. Později si začne hrát na mrtvého brouka, kdykoliv někomu něco dluží. Vymlouvá se na reálné aspekty, třeba úmrtí blízkých, neumí přiznat, že je toho na ni moc nebo že už něco nechce dělat. Primárně chce, aby ji lidé měli rádi, proto jim neřekne pravdu, myslí si, že by ji nepochopili (leč opak bývá pravdou; pravdivé důvody znamenají víc než výmluvy). K doděláním většiny věcí z její strany nikdy nedojde.

Její konec je vlastně smutný – po přehledném začátku se ztlumí do nečinnosti (a často to zdůvodňuje tím, že se děje v realitě něco, co nemůže ovlivnit), aby si nakonec tiše podala žádost o smazání. Jejím koncem na Hogu to však ani zdaleka není – tato osoba si při další registraci naivně založí další postavu, aniž by někomu přiznala, že už na hradě byla (o existenci kladiva často neví). Chce mít totiž čistý štít, novou pověst, kterou si bude moct vybudovat. Posledně cítila, že ji lidé nechápou a odsuzují za něco, za co přece nemůže – třeba to tentokrát bude lepší.

Hraniční osobnost typu *Žiju pro kolej*

I tento typ hraniční osobnosti na Hog přijde, stejně jako *Nejsem tady sama*, poměrně nenápadně. Od začátku se moc neprojevuje, do koleje je zařazen spíš jen tak mimochodem. Jeho existence si poprvé všimne až jeho patron, který se mu věnuje, často mu píše, hledá s ním společná témata. Osobnost *Žiju pro kolej* se chytí – a už se nepustí.

Tento člověk najde v koleji druhý domov, splyne s ní, realizuje se skrz ni. Je v ní spokojený. Problém je, že nevíme, kým opravdu je, když si odmyslíme kolej, která ho definuje. On svým prožíváním v rámci ní může nahrazovat třeba nefungující sociální vazby v realitě, Hog se pro něj svým způsobem může stát novou realitou.

Jakmile se objeví mimo kolej, třeba ve Velké síni, zpravidla mluví jen o ní. Lidé jej ovšem mají rádi – rád jim totiž dělá radost, což funguje na obě strany, protože i kolej je ráda, že takovou osobnost ve svých řadách má.

Tento člověk netrpí žádnými excesy, je na Hogu spokojený, protože jej lidé oceňují, funguje, nebere si toho o moc víc, než zvládá, tudíž může v koleji roky spokojeně existovat, aniž by jakkoliv vyčníval. Do funkcí se nehrne, jde mu o to, jak se cítí v koleji. Pokud už nějakou funkci má, pracuje v ní docela hezky, dělá totiž vše pro kolej, má pro její výkon nastavená poměrně dobrá měřítka (byť ze špatného důvodu pro jeho zdravý náhled na sebe). Tento člověk je nejlepší na „nižších“ funkcích jako je prefekt nebo třeba zástupce kapitána – dokud nad sebou někoho má, ten mu hlídá termíny a pomáhá mu s prací, navíc ho chválí za všechno, co udělá. Taky není tak na očích, nedefinuje jej jeho práce, nýbrž právě to, že je součástí koleje, které se i díky němu daří; i proto se cítí přijatý.

Pokud je taková osoba na primusovi, má tendence rozdělovat práci, což funguje jen tehdy, je-li hraničář dobrý organizátor a souhlasí-li lidé v zasedačce s tím, aby to tak bylo. Pokud jedno nebo druhé nefunguje, není taková osoba dobrý funkcionář, naválí se kritika a s křikem odchází z primuse s tím, že jej lidé nechápou a nerozumí tomu, jak těžké to je... ztrácí v jejich očích relevanci, hodnotu, byť přátelství se i tak mohou udržet (jen už tam navždy bude skvrna, na kterou hraničář nezapomene).

Jinak je ale tento typ poměrně hezky funkční – dokud si právě neukousne příliš velké sousto. Ta hranice je ale nejasná a pro každého hraničáře je někde trochu jinde.